

Frågedriven undervisning

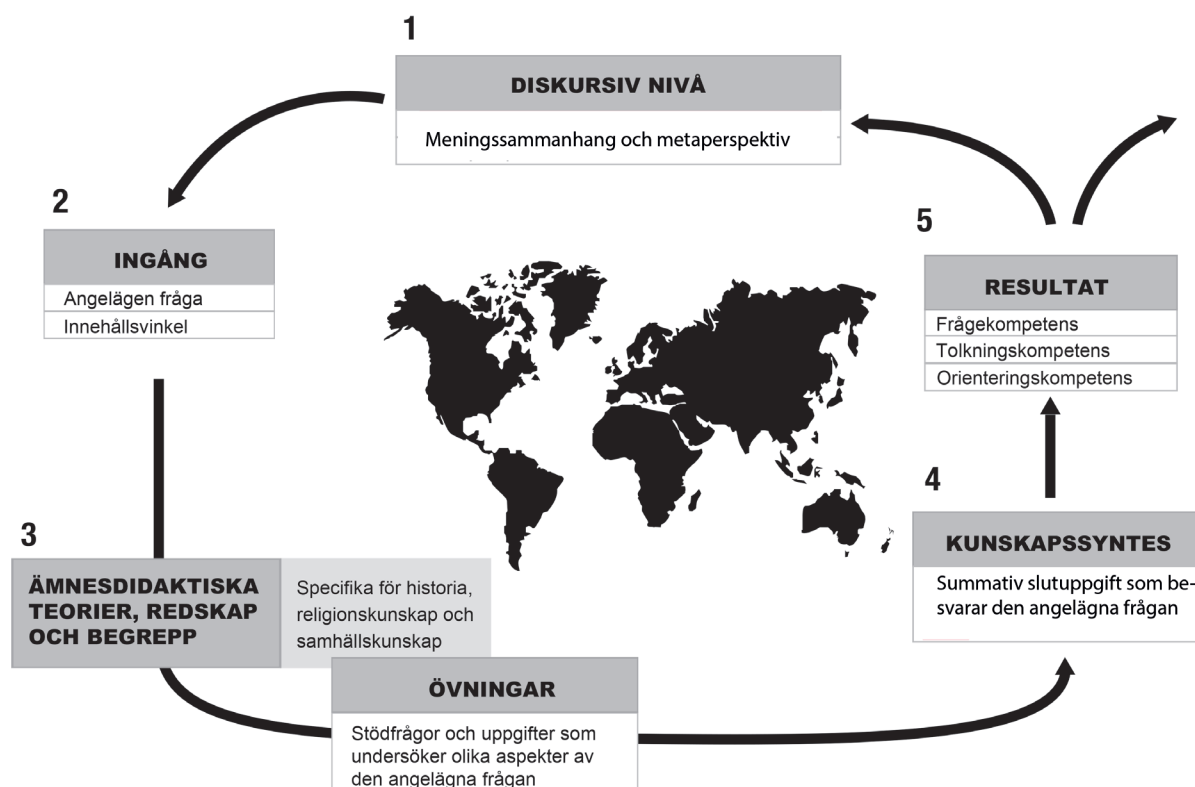
- en planerings- och undervisningsmodell med ett exempel från religionskunskap

FDU är en strukturerad metod att konstruera och kombinera frågor, uppgifter och källor. Den utgår från en angelägen fråga med såväl relevans för elever som betydelse för ämnet. Eleverna tar sig an frågan genom ett antal stödfrågor, som besvaras genom formativa uppgifter och källor. Genom att arbeta igenom stödfrågorna en i taget får

eleverna kunskaper och verktyg att diskutera den angelägna frågan på ett informerat och väl underbyggt sätt. En unik aspekt av FDU är en så kallad "blueprint", en grafisk översikt (en A4-sida med alla bärande komponenter) som hjälper lärare att konstruera en FDU.

Det finns många olika föreställningar om Jesus och hur han såg ut. Det kan vara såväl inre bilder som konkreta avbilder. Något de har gemensamt är att bilden av Jesus tenderar att vara lika oss själva. Det skulle kunna ligga i det faktum att Jesus var människa och just någon som är oss lika. Den mest spridda avbilden av Jesus är dock den av en västerländsk man med ljus hy med milt och eftertänksamt uttryck, och detta trots att Jesus var född och uppvuxen i Mellanöstern. Mattias Gardell beskriver i sin bok *Om Jesus* en mer historiskt realistisk bild av den här 30-åriga mannen som en i förtid åldrad, mörkhyad och tandlös man. Lyssna här: https://www.youtube.com/watch?v=ABfbErsAlyE&ab_channel=NORSTEDTS
Bild: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ary_Scheffer_-_Christ_Weeping_Over_Jerusalem_-_Walters_37111.jpg

Processmodellen illustrerar de olika faserna i FDU-lärprocessen. Själva FDU-undervisningen utgörs av steg 2 (den angelägna frågan), steg 3 (stödfrågorna) och steg 4 (den summativa slutuppgiften), men grunden för och målet med undervisningen är att ämnet (det akademiska ämnet och skolämnet) har betydelse för elevers förståelse av sin omvärld och sina liv, vilket illustreras av steg 1 och steg 5. Det handlar dels om de metaperspektiv och större meningssammanhang som ämnet ingår i (steg 1), dels om de kompetenser eleven tar med sig efter genomförd undervisning (steg 5). Här lyfter vi fram fråge- och tolkningskompetens, det vill säga elevens förmåga att närma sig och hantera nya problem, och orienteringskompetens, som kan förstås som elevens förmåga att använda sitt ämneskunnande till att sortera och skapa mening av den värld hen möter och att värdera och bedöma olika handlingsmöjligheter.

Frågedriven undervisning, FDU, är ett elevaktivt och undersökande arbetssätt som i engelskspråkig litteratur benämns "inquiry". Internationell forskning visar att undersökande ansatser har stor potential för elevers lärande (jfr. Saye, 2017). FDU presenteras här som en specifik modell för lärare att konstruera lektionssekvenser och bygger på den nordamerikanska "inquiry design model" (IDM: Swan, Lee, & Grant, 2018) och som anpassats till en svensk kontext genom ett projekt finansierat genom Skolforskningsinstitutet (CSD, 2021). I artikeln kommer vi först att diskutera den syn på lärandeprocessen som ligger till grund för FDU som modell och därefter gå igenom en FDU:s uppbyggnad och logiker genom att plocka isär en utvald FDU (en mönster-FDU): "Finns det bara en Jesus?". I tur och ordning diskuterar vi frågornas betydelse, de olika upp-

gifternas funktioner och hur källor kan användas. Vi avslutar med att lyfta fram vikten av att läraren planerar baklänges (så kallad *backward design*).

Lärande genom FDU

FDU sätter igång lärandeprocesser som startar i en fråga och slutar i att elever fått med sig svar och redskap att ta sig an världen med hjälp av ämnet. Processmodellen ovan illustrerar de olika faserna i FDU-lärprocessen. Själva FDU-undervisningen utgörs av steg 2 (den angelägna frågan), steg 3 (stödfrågorna) och steg 4 (den summativa slutuppgiften), men grunden för och målet med undervisningen är att ämnet (det akademiska ämnet och skolämnet) har betydelse för elevers förståelse av sin omvärld och sina liv, vilket illustreras av

steg 1 och steg 5. Skolans SO-ämnen integrerar direkta ämnesmål, som källkritik och begreppsanvändning, med vidare medborgarbildande mål, som att skapa handlingsberedskap, utveckla förmåga till demokratiskt deltagande, underbygga interkulturell förståelse samt vara en grund för individens identitetsprocesser. Den diskursiva nivån handlar om vilka metaperspektiv vi anlägger och därmed i vilket meningssammanhang som vi förstår ämnens potentiella betydelse för eleverna som samhällsvarelser, och vi menar att en enskild FDU med fördel kan relateras dit. Syftet med den enskilda FDU:n blir då större än de specifika lärandemålen för undervisningssekvensen och pekar ut i världen och framtiden där eleverna använder sig av kunskaperna i nya sammanhang.

Gällande vår mönster-FDU "Finns det bara en Jesus?" är FDU:n inramad av en uppfattning om religionskunskapsämnets betydelse för elevers förståelse av omvärlden och samtiden genom att bidra till förståelse för religion som fenomen och den inre variation som religiösa traditioner rymmer. En sådan förståelse är viktig i ett mångkulturellt och mångreligiöst samhälle för att inte fastna i stereotypa föreställningar och för att kunna förhålla sig till och förstå olika religiösa uttryck och tolkningar.

En FDU är en begränsad undervisningssekvens, ofta 3-5 lektioner, och undervisningsinnehållet behöver anpassas därefter. Det behöver dock inte betyda att lärandet blir ytligt. Ett sätt att förklara det är genom att se det som att FDU:n tar sig an ett utsnitt, eller en innehållsvinkel. I relation till ämnesmålen så som de tolkas genom styrdokumentet (steg 1) bör FDU:n konstrueras runt ett avgränsat, men djupt, innehåll. I "Finns det bara en Jesus?" undersöks en fråga avgränsad till kristendom och mer precist Jesus. Samtidigt rymmer en djupare ämnesförståelse genom att frågan undersöks från olika religionsvetenskapliga perspektiv och synliggör en inre variation inom kristen tradition, vilket är en religionsförståelse som elever kan överföra till andra religiösa traditioner.

Ett sätt att beskriva det här är att FDU:n fungerar på två nivåer samtidigt; en diskursiv nivå och en konkret fallnivå. Att undersöka Jesus genom bilder, evangelier, historievetenskap och kristna människors berättelser kan ses som ett konkret fall av hur en religiös tradition

konstrueras och kan studeras från olika perspektiv (det vill säga en diskursiv nivå).

Frågornas betydelse

Frågan har en central roll i undervisning och i lärares didaktiska verktyglådor. Historikern R. G. Collingwood menade att vägen till kunskap går genom frågor och svar, där frågorna är lika viktiga som svaren: "Att bara beakta svaren och förbise frågorna, är en falsk logik" (1939). En FDU är uppbyggd runt frågor - en angelägen fråga och ett antal stödfrågor - vilka tillsammans utgör FDU:ns organiserande struktur. Låt oss börja med den angelägna frågan, vilket är en specifik typ av fråga, som driver hela undervisningssekvensen framåt och som därför måste uppfylla vissa specifika krav. En angelägen fråga är en balansakt; den måste dels vara ämnesmässigt relevant, dels vara relevant och engagerande för eleverna. Att en fråga är ämnesmässigt relevant innebär att den berör något av central betydelse i ämnet (det akademiska ämnet och skolämnet), något som är olöst och en pågående viktig fråga, något som debatteras där det finns olika tolkningar eller helt enkelt något som rör kärnan i ämnet. Den angelägna frågan "Finns det bara en Jesus" skulle vi vilja säga berör kärnan i ämnet genom att dels behandla religion och en religiös tradition som något som konstrueras i ett samspel mellan individer, inriktningar, religiösa urkunder/lära och samhällskontext och därmed rymmer en inre variation, dels behandlar hur religion kan studeras ur olika perspektiv.

Att en fråga är relevant för elever är emellertid något helt annat, som säkerligen inte alltid sammanfaller med den ämnesmässiga signifikansen. Här är det lärarens ansvar att hitta relevansen, vilken inte självklart återfinns i det som händer i elevernas omedelbara närhet utan också behöver sökas bredare, i den värld eleverna lever i och som påverkar dem oavsett om de vet om det eller inte. Därmed är det mer än vad som vi vid en första anblick tror som kan vara angeläget i bemärkelsen relevant för elever. Frågan "Finns det bara en Jesus" kan väcka nyfikenhet hos elever genom att den överraskar och öppnar för en möjlighet att det finns flera Jesus. Vare sig eleverna själva positionerar sig som kristna eller ej så är de mer vana att möta ett narrativ om en

Jesus. Däremot upplevs frågan kanske inte som relevant för alla elever då Jesus i sig inte behöver vara något som engagerar, eller tvärtom kan frågan vara känslig och kanske stötande för den elev som har en religiös övertygelse om Jesus som Guds son och därmed *en*. Här erbjuder FDU-metoden ett redskap, och för FDU en central aktivitet, för att både förstå och göra frågan angelägen, nämligen den iscensättning av den angelägna frågan som inleder en FDU. Iscensättningen är en inledande aktivitet där läraren gör den angelägna frågan angelägen. Ibland är det angelägenheten för eleven som behöver fokuseras, ibland för ämnet. I "Finns det bara en Jesus" är iscensättningen helt central. Eleverna får i iscensättningen fundera över sin egen bild (inklusive utseende) av Jesus och sen möta och jämföra olika avbilder av Jesus från varierande kulturella kontexter. Bilderna och elevernas diskussioner om dessa syftar till att eleverna ska börja problematisera frågan och väcka nyfikenhet att undersöka den vidare, det vill säga göra den angelägen.

Vi menar att angelägna frågor är ett fruktbart sätt för läraren att skapa en meningsfull undervisning. Den angelägna frågan blir navet som undervisningen centreras runt. Den driver undervisningen och lärandet, och läraren och elever återvänder till den efter varje övning med fördjupad förståelse. Däremot står den angelägna frågan inte på egna ben utan hålls uppe, och understöds, av ett antal stödfrågor. Stödfrågorna, som ofta är tre till fyra till antalet, följer en horisontell logik, det vill säga de kan liknas vid de pusselbitar eleverna behöver för att till slut kunna besvara den angelägna frågan på ett nyanserat, väl underbyggt och tankerikt vis. Frågorna kan bygga på innehållet, ge olika ämnesdidaktiska redskap som eleverna behöver använda eller ställa tolkningar mot varandra. Stödfrågorna i "Finns det bara en Jesus?" utgick främst från olika religionsvetenskapliga metoder att undersöka den angelägna frågan.

Den första stödfrågan Vem är evangeliernas Jesus?, undersöker om det bara finns en Jesus från ett urkuns-perspektiv, det vill säga från evangelierna. Genom att läsa och jämföra utdrag från evangelierna kan elever se att Jesus framställs på olika sätt i de fyra evangelierna och även hur Jesus inom ett och samma evangelium

beskrivs som både Gud och människa. Den andra stödfrågan, Vem var den historiske Jesus?, tar sin utgångspunkt i vad vi vet om den historiske Jesus och hur Jesu verksamhet kan tolkas från ett historievetenskaplig perspektiv (och således med fokus på Jesus som människa). Den tredje stödfrågan, Vad kan Jesus betyda för den som är kristen?, tar sig an den angelägna frågan från ett mer religionssociologiskt perspektiv genom att undersöka olika personers berättelser om vem Jesus är för dem. På så sätt bidrar de tre stödfrågorna med olika perspektiv för att besvara frågan om det bara finns en Jesus.

Tillsammans utgör den angelägna frågan och stödfrågorna FDU:ns undervisnings- och lärandestruktur. Här är det viktigt att påpeka att det finns olika sådana strukturer, det vill säga olika stödfrågor till en och samma innehållsvinkel. Olika angelägna frågor är möjliga liksom olika stödfrågor. Däremot är inte alla frågor möjliga, dels är de kanske inte angelägna, dels går de kanske inte alltid att besvara på ett rimligt eller nyanserat sätt. För detta har FDU som metod olika verktyg, nämligen stresstest och argumentationsstammar som är en del av uppgiftskonstruktionen. Låt oss därför gå över till uppgifterna i en FDU.

Uppgifternas funktion

Om frågorna, den angelägna och de stödjande, utgör FDU:ns skelett, så är uppgifterna dess kött och blod. Det är i sitt arbete med uppgifterna som eleverna kan lära och öva och det är genom uppgifterna läraren kan bedöma elevers lärande. Uppgifterna i en FDU är av två slag, dels en formativ uppgift per stödfråga, där eleven tränar ämnesinnehåll och ämnesförmågor och läraren får tillfälle till formativ bedömning, dels den summativa slutuppgiften, där eleven besvarar den angelägna frågan och läraren bedömer (summativt) vad eleverna lärt genom FDU:n.

I en FDU är den summativa slutuppgiften alltid densamma såtillvida att den utgörs av elevens svar på den angelägna frågan. Däremot kan formen variera, till exempel mellan muntligt och skriftligt, eller mellan individuellt och grupp. I den summativa slutuppgiften förväntas eleven kunna ge en nyanserad, reflekterad

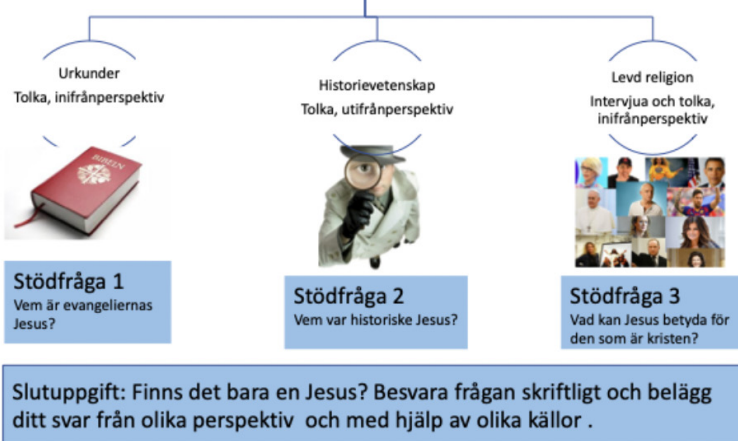
För att göra frågan "Finns det bara en Jesus?" angelägen och begriplig för eleverna så fick de undersöka bilder av Jesus från olika kontexter och dels fundera över varför de skiljer sig åt, dels jämföra med sin egen bild av Jesus. Eleverna fick också fundera över hur vi vet att alla bilder föreställer Jesus.

och väl underbyggd argumentation eller redogörelse. I "Finns det bara en Jesus?" var därför slutuppgiften att (skriftligt) ta ställning i frågan och underbygga svaret. Även om det är en fråga som kan besvaras med ett ja eller nej så är syftet med undervisningen att skapa möjligheter för eleverna att med hjälp av väl underbyggda belägg reda ut frågan nyanserat och reflekterande. I den summativa slutuppgiften besvarar de sedan den angelägna frågan med "Jag menar att det bara finns en Jesus/det finns flera Jesus *eftersom*..." Och vidare "Detta *trots att*... En alternativt svar är "Jag kan inte besvara frågan eftersom *å ena sidan*..., *å andra sidan*...

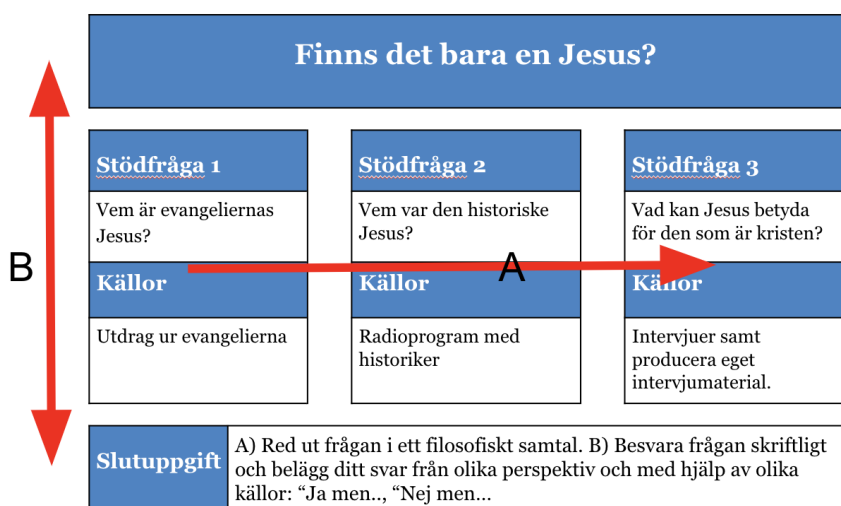
För att den summativa slutuppgiften ska bli ett värdefullt bedömningstillfälle behöver den angelägna fråga som ställs vara noggrant synkroniserad med det läraren vill att eleverna ska lära. Läraren kan säkerställa detta genom *stresstest* och *argumentationsstammar*. Stresstestet är ett test då läraren helt enkelt testar hur den angelägna frågan håller för att besvaras. Läraren konstruerar översiktligt några möjliga svar i form av ett antal argumentationsstammar, det vill säga en eller ett par meningar som kan utgöra grunden för ett visst svar på frågan, och, vilket är helt avgörande, som eleverna på egen hand skulle kunna komma fram till efter

STUDERA RELIGION OCH
FÖRSTÅ RELIGION FRÅN OLIKA
PERSPEKTIV GENOM FRÅGAN:

**Finns det bara en
Jesus?**

Genom de tre stödfrågorna undersöks den angelägna frågan från tre olika religionsvetenskapliga perspektiv. Att ta sig an frågan på detta sätt kan vara ett sätt att behandla kursmålet om religion och vetenskap i gymnasieskolans syfte. Här tolkas det målet som att undersöka och jämföra olika vetenskapliga sätt att studera ämnet.

Den horisontella logiken (A) i en FDU handlar om hur olika stödfrågor hänger samman och relaterar till varandra. Den vertikala logiken (B) syftar på hur övningsuppgifter och källor ger pusselbitar för att besvara respektive stödfråga och som sedan tillsammans ger underlag för att bevara den angelägna frågan.

genomförd undervisning och sitt arbete med de formativa uppgifterna. När vi stresstestade "Finns det bara en Jesus?" kom vi fram till följande argumentationsstammar.

Ja, det finns bara en Jesus eftersom:

- Från ett historiskt utifrånperspektiv var den Jesus som evangelierna och som kristna människors talar om en och samma historiska person som vi vet levde och dog i Palestina ca 30 evt.
- Från ett inifrånperspektiv och med utgångspunkt i evangelierna framställs Jesus visserligen som både Gud och människa men det förklaras genom Gud som tre-enig (fadern, sonen och den heliga anden) och att Jesus därför är 100% Gud och 100% människa samtidigt.
- Även om det finns många olika sätt att avbilda Jesus så har alla individer evangelierna som utgångspunkt och den Jesus som beskrivs där.

Nej, det finns flera Jesus eftersom:

- Evangelierna, som är en viktig källa både för den historiske Jesus och för Jesus som Guds son, ger ingen entydig bild av Jesus. Det är allt ifrån en missförstådd, klok mänsklig gestalt till en mer gudomlig person som utför mirakel och fullbordar profetior.
- Avbilder av Jesus visar hur den kulturella kontexten och olika kristna inriktningar är med och skapar flera olika bilder av Jesus och som sedan är med och formar vem Jesus är för den som är kristen.
- I både evangelierna och genom människors röster framställs Jesus ibland som huvudsakligen människa och ibland som huvudsakligen Gud. Det finns olika Jesus från olika inifrånperspektiv.
- Jesus sett från ett (eller flera) utifrånperspektiv skiljer sig från hur Jesus kan förstås från ett (eller flera) inifrånperspektiv. Den historiske Jesus som en misslyckad revolutionär är inte densamma som evangeliernas Jesus som Guds son.
- Från ett utifrånperspektiv uppvisar varje evangelium två Jesus, dvs som gud och som människa.

Argumentationsstammarna är således embryon till svar och något som eleverna, genom de formativa övningsuppgifterna och källorna ska kunna komma fram till

tillsammans genom undervisningen. Vi kan inte nog understryka hur viktigt detta steg är. Ingen slutuppgift blir bättre än den angelägna frågan och ingen angelägen fråga blir bättre än sitt stresstest. Förutom att avgöra vilket innehåll som FDU:n ska fyllas med, kan stresstestet hjälpa läraren att identifiera problem, till exempel att den ena sidan av en ja- och nej-fråga faktiskt är mycket svagare eller till och med oetisk och omöjlig att argumentera för. När det gäller frågan om det bara finns en Jesus så menar vi att både ett ja och nej på frågan kan bidra med lika utvecklade resonemang under förutsättning att svaret är Ja, men.../Nej, men... Där emot kan det för elever som själva positionerar sig som kristna upplevas som oetiskt att besvara frågan med ett nej, då det svaret inte tar Jesus som både Gud och människa samt Gud som en (monoteism) på lika stort allvar. Här är det viktigt att undervisningen synliggör att religion, från ett religionsvetenskapligt perspektiv, studeras från olika perspektiv och med hjälp av olika religionsvetenskapliga metoder samtidigt som elevens egen tro och inifrånperspektiv också får utrymme och räknas.

Den summativa slutuppgiften föregås av ett antal formativa övningsuppgifter, en per stödfråga, och det är här den stora delen av lärarens och elevernas klassrumsarbete ligger. Vi menar att en av FDU:ns styrkor är att formen i sig hjälper eleverna att bli nyanserade och väl underbyggda. Mellan den angelägna frågan som är FDU:ns ingång och den summativa slutuppgiften som är dess utgång ligger en stödstruktur i form av stödfrågor och formativa övningsuppgifter. Stödstrukturen ger elever byggstenar och argument för att kunna föra en nyanserad argumentation och möjlighet att träna och öva de förmågor som behövs i argumentationen.

Det här är ett utmärkt sätt att se till att eleverna har möjlighet att förbereda sig på rätt sätt för slutuppgiften. Ju större engagemang eleven har i arbetet med de formativa uppgifterna, desto starkare argumentation kommer hen att kunna bygga. I en FDU är de formativa uppgifterna konstruerade som övningar med syfte att bygga kunskap och träna förmågor, och precis som i fråga om stödfrågorna finns ofta en progression mellan de formativa uppgifterna (övningarna), såtillvida att komplexiteten kan öka allt eftersom svårare perspek-

tiv tränas, eller att det eleverna gör successivt blir mer självständigt.

När det gäller FDU:n "Finns det bara en Jesus?" ger de tre formativa övningsuppgifterna tre olika perspektiv på frågan. Genom att starta i en övning om evangeliernas Jesus har eleverna med sig bilden av Jesus som både Gud och människa när de i nästa övning möter källor om den historiske Jesus. När eleverna i den tredje övningen möter kristna människors berättelser om vad Jesus betyder för dem så kan de tolka dessa berättelser med hjälp av vad de gjort i de tidigare övningarna (för en religionsdidaktisk modell om detta se SO-didaktik nr 9, Britton, 2020, s. 56). Med hjälp av den stödstrukturen skapas möjligheter för elever att ge ett nyanserat, informerat och underbyggt svar på frågan om det bara finns en Jesus och detta gör de genom att förhålla sig till och förena olika religionsvetenskapliga metoder att ta sig an frågan. Eleverna tränar detta inom ramen för en angelägen fråga som handlar om Jesus och kristendom men i förhoppning att eleverna i fortsatta religionsstudier och i mötet med omvärlden kan ta med sig 1) en förståelse av hur religion kan studeras, 2) insikt om och förståelse av inre mångfald och variation inom en religiös tradition och 3) synliggörande av den egna uppfattningen (i detta fall om Jesus) och hur den har nyanserats, förskjutits och kanske till och med ändrats genom mötet med olika källor. Detta kan förstås som ett exempel på det som i en FDU talas om informerat handlande och som syftar på den kunskap som eleverna tar med sig från undervisningen och kan använda i nya sammanhang utanför skolan.

FDU:ns källor

En FDU består av frågor och uppgifter som följer FDU:ns logiker. Dels finns en vertikal logik, från angelägen fråga, via stödfrågor och uppgifter, till summativ slutuppgift. Dels finns en horisontell logik där stödfrågor och uppgifter bygger på varandra i allt högre grad av djup eller komplexitet (se bild sid 14). Med denna struktur på plats saknas emellertid fortfarande det eleverna ska jobba med, det vill säga det material och innehåll de möter under övningarna. Ingen FDU är därför fullständig utan sina källor. Det är genom källorna eleverna möter innehållet, det är genom källorna

eleverna tränar förmågor och det är genom källorna eleverna får belägg för att kunna föra en underbyggd argumentation.

I "Finns det bara en Jesus?" arbetade eleverna olika typer av källor. I iscensättningen mötte de bildkällor av Jesus från olika kulturella kontexter. Vidare arbetade eleverna med textkällor i form av utdrag från fyra evangelier, en radiopodd om den historiske Jesus samt med inspelade och egna genomförda *intervjuer* med människor som talade om sin bild av Jesus.

I de formativa övningsuppgifterna arbetar eleverna alltid med, eller med stöd i, källor. Det kan handla om att tillägna sig ett svårt innehåll, lära begrepp eller öva ämnets förmågor. Här är det viktigt att påpeka att de begrepp och de förmågor som övningarna konstrueras runt ska vara sådana som eleverna behöver för att besvara den angelägna frågan. I Jesus-FDU:n var det tre typer av källor som överensstämde med varsitt religionsvetenskapligt perspektiv. Fråga 1 bidrog med ett urkundsperspektiv där eleverna fick träna att tolka och jämföra utdrag från evangelierna med fokus på Jesus som gud respektive människa. Fråga 2 anlade ett historievetenskapligt perspektiv och där arbetade eleverna med en radiopodd där de mötte historikers tolkning av den historiske Jesus. Här fick eleverna underlag för jämföra den historiske Jesus med evangeliernas samtidigt som de fick förståelse för ett historievetenskapligt sätt med sina olika källor att ta sig an och tolka frågan om vem Jesus var. En viktig historisk källa som omnämns var evangelierna som eleverna tidigare läst delar av. Källorna till den tredje frågan bestod av intervjuer med kristna personer som talade om sin egen bild av Jesus. Det var dels intervjuer som läraren försåg eleverna med, dels sådana som de gjort själva. I arbetet med dessa intervjuer arbetade eleverna med en hermeneutisk religionsdidaktisk tolkningsmodell som hjälpte dem att tolka intervjuerna och förstå både likheter och varför de skilde sig åt. Elevernas arbete med FDU:ns olika källor bidrar till att utveckla en religionsvetenskaplig blick och förståelse av ämnet.

I en FDU möter elever källor kontinuerligt vilket är viktigt för att träna vissa förmågor i arbetet med källorna. Som vi ser i "Finns det vara en Jesus?" kan elever också engageras i att skapa källor genom att till exempel gör egna intervjuer med kristna personer.

Genom att ta sig an en angelägn fråga med hjälp av olika religionsvetenskapliga metoder synliggörs ämnets tvärvetenskapliga karaktär och att det finns olika sätt att studera religion. Vidare bidrar de olika perspektiven till en möjlighet att möta, uppmärksamma och särskilja både inifrån- och utifrånperspektiv av religion vilket är en central för att förstå och studera religionsämnet. Intervjuer är ett tillfälle att få möta olika röster. Antingen kan elever själva genomföra intervjuer eller så kan vi som lärare skapa materialet. Vi hade möjlighet att intervjua en ortodox präst i Ukraina.

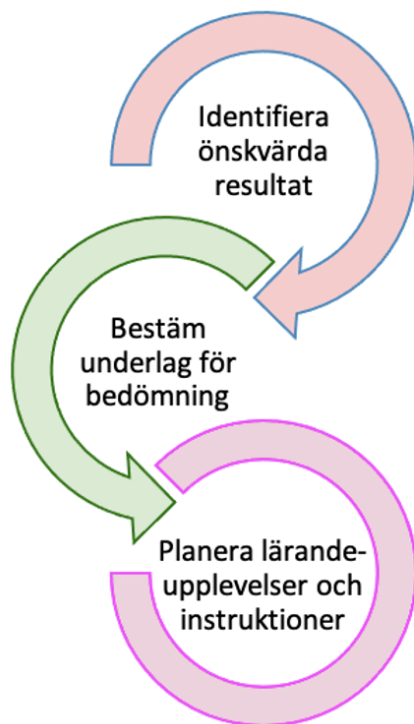
Slutligen har källorna en helt central roll i den summativa slutuppgiften, som ju alltid är ett nyanserat och väl underbyggt svar på den angelägna frågan. Genom att på olika sätt engagera sig i källor genom övningarna skaffar sig elever belägg för att kunna konstruera en god argumentation för sina svar. Var och en av de källor elever möter i FDU:n har potential att bidra till elevernas underbyggda resonemang.

För läraren är det ett viktigt arbete att hitta och välja källor. Dock förtjänar det att sägas att det är sällan någon källa är helt perfekt, utan ofta behöver läraren korta ner, göra utdrag, bearbeta eller lägga till kommentarer och förklaringar. I "Finns det inte en Jesus" har till exempel avgränsade urval ur evangelierna gjorts

och dessa har försetts med ordförklaringar. Några av intervjuerna till stödfrågan om kristna personers bild av Jesus gjordes av läraren eftersom det var ett material som inte gick att hitta på annat sätt.

Lärarens jobb - Börja bakifrån

Den som väljer att organisera sin undervisning runt FDU gör samtidigt ett medvetet val att planera baklänges. Det handlar om så kallad *backward design* (Wiggins & McTighe), vilket kan delas in i tre steg. Först bestämmer läraren vad hen vill att eleverna ska lära sig, förstå, veta och kunna göra. Därefter bestäms vilka bedömningskriterier som ska finnas, det

Steg 1

Vad jag vill att elever ska förstå och kunna, och vad eleverna ska kunna göra?

Steg 2

Hur tar jag reda på att de lärt sig?

Steg 3

Vilka lärandeaktiviteter kommer att leda eleverna till det önskvärda resultatet?

Process för baklänges design (backward design)

Steg 1: Det önskade lärandet i FDU:n om Jesus är att elever ska möta och arbeta med olika religionsvetenskapliga metoder och discipliner, att inre mångfald och variation inom en religiös tradition ska synliggöras och att elevernas bild och förståelse av Jesus ska nyanseras.

Steg 2: Det önskade lärandet visar eleverna genom att besvara den angelägna frågan "Finns det bara en Jesus?" med hjälp av de tre stödfrågorna.

Steg 3: För att uppnå det önskade lärandet behöver elever träna på att tolka och jämföra och särskilja olika typer av källor genom de formativa övningsuppgifterna.

vill säga hur ska läraren få information om vad eleven lärt sig. Slutligen, först i det sista steget, konstrueras undervisningen i form av övningar och val av källor.

Sammanfattningsvis menar vi att FDU är ett arbetssätt som är värt att prova. Det är kul, relevant, angeläget och arbetssättet har lätt att fånga elevers intresse och skapa engagemang för övningar och uppgifter. Det blir ett riktigt bra lärande.

Text:

Thérèse Britton, Maria Johansson -

gymnasielärare och forskare i religions- och historiedidaktik

Referenser:

Collingwood, R. G. (1939). "Question and Answer" i *An Autobiography*. London: Oxford University Press.

CSD (2021) Enquiry i SO-undervisningen: Frågedrivna och elevaktiva modeller <https://www.kau.se/csd/forskning/forskning-vid-csd/enquiry-i-so-undervisningen-fragedrivna-och-elevaktiva-modeller>

Britton, T. (2020) *Religiositet, identitet och inre mångfald*. SO-didaktik 2020:9 s. 32-39. https://issuu.com/so-didaktik/docs/so-didaktik_nr_9_va_r_2020

Jackson, R. (2002). *Religious education: an interpretive approach*. London: Hodder & Stoughton.

Saye, J. W. (2017) "Disciplined Inquiry in Social Studies Classrooms" i McGlinn Manfra, M. och Mason Bolick, C. (red.) *The Wiley Handbook of Social Studies Research*. Wiley Blackwell.

Swan, K., Lee, J., & Grant, S. G. (2018). Building inquiries in social studies: *The inquiry design model*. NCSS & C3 Teachers.

Wiggins, G., Wiggins, G. P., & McTighe, J. (2005). *Understanding by design*. Ascd.

Läs mer ...

om frågedriven undervisning (FDU) och ta gärna del av denna och andra FDU:er på www.so-didaktik.se

Finns det bara en Jesus?

Syfte och Centralt innehåll	Undersökningen syftar till att synliggöra olika perspektiv och metoder för att studera religion, men också de olika nivåer (individ, grupp, tradition) som religion kan studeras på, samt olika tolkningar inom en religiös tradition utifrån exemplet kristendom. LGR11: Centrala tankegångar och urkunder samt varierande tolkningar och bruk inom kristendom. LGY11: Kristendom, deras kännetecken och hur de tar sig uttryck för individer och grupper i samtiden, i Sverige och i omvärlden och Olika gudsuppfattningar inom kristen tradition, samt religion i relation till kön, socioekonomisk bakgrund, etnicitet och sexualitet.
Iscensättning av den angelägna frågan	Du får reflektera över din egen bild och föreställning av Jesus och jämföra med några avbildningar av Jesus.

Stödfråga 1	Stödfråga 2	Stödfråga 3
Vem är evangeliernas Jesus?	Vem var den historiske Jesus?	Vad kan Jesus betyda för den som är kristen?
Formativ övningsuppgift	Formativ övningsuppgift	Formativ övningsuppgift
I denna uppgift kommer du att närläsa och tolka utdrag från urkunder (evangelier). Arbeta med frågor till evangelietexterna för att kunna besvara stödfrågan: Vem är evangeliernas Jesus?	Bekanta dig med ett historievettenskapligt perspektiv genom att lyssna på forskare. Arbeta med anteckningsunderlag för att kunna besvara stödfrågan: Vem var den historiske Jesus?	Du kommer att genomföra intervjuer och sedan tolka olika förståelser av vem Jesus är för den som är kristen. Du kommer att använda dig av en tolkningsmodell som hjälper till att förstå inre variation.
Källor	Källor	Källor
Källa A: Matteusevangeliet Källa B: Markusevangeliet Källa C: Lukasevangeliet Källa D: Johannesevangeliet	Källa A: Vem var den historiske Jesus? (Radioprogram) Källa B: Spåren av den historiska Jesus (artikel i Kyrkans tidning)	Källa A: Intervju Ukrainsk Ortodox präst Källa B: Intervju Medlem Missionskyrkan Källa C: Intervju Medlem Missionskyrkan Källa D: Intervju Ungdomar Svenska kyrkan

Summativ slutuppgift	Finns det bara en Jesus? A) Red ut frågan i ett filosofiskt samtal. B) Besvara frågan skriftligt och belägg ditt svar från olika perspektiv och med hjälp av olika källor: "Ja men...", "Nej men..." C) Anonym omröstning i klassen?
Informerat handlande	Vad har du lärt dig om religion och religiositet genom undersökningen? Har din egen uppfattning om vem Jesus är/var förändrats och i så fall hur?